

СУЧАСНИЙ СТАН ТРАНСПАРЕНТНОСТІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

Школьник І.О.

*Д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Сумський державний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5359-0521>
y.shkolnyk@uabs.sumdu.edu.ua*

Мірошниченко О.В.

*К.е.н., старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування,
Сумський державний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7213-4601>
o.miroshnychenko@uabs.sumdu.edu.ua*

Іванченко А.О.

*Магістрант, Сумський державний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2460-6707>
lantiec.andrey@gmail.com*

Гавриш Ю.С.

*Магістрант, Сумський державний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3150-6421>
juliagavrish0407@gmail.com*

Транспарентність в сфері публічних фінансів є однією із головних ознак зрілого демократичного суспільства, а також одним із основних інструментів зниження корупції в країні. Від рівня транспарентності формування та використання коштів на рівні державного та місцевих бюджетів залежить ефективність реалізації фінансової політики в країні. Тому метою дослідження є визначення сучасного стану транспарентності на рівні формування державного бюджету України. У статті було проведено комплексне дослідження рівня транспарентності стану публічних фінансів на макрорівні. Проаналізована динаміка зміни якісного рівня транспарентності органів законодавчої та виконавчої влади за період участі України у міжнародній організації моніторингу публічності влади перед громадськістю. Зокрема проаналізована динаміка індексу відкритості бюджету в порівнянні з іншими країнами, інтегральної оцінки прозорості бюджету за період з 2008 по 2019 роки; досліджено рівень участі громадськості у формуванні бюджету на різних стадіях бюджетного процесу. Виявлено позитивну тенденцію щодо поліпшення рівня відкритості органів державної влади України, в частині формування та використання публічних фінансів яка в свою чергу є частиною загальносвітової тенденції. Представлено опис основних документів, які виступають індикаторами інформування громадськості щодо стану державного бюджету, рівня його виконання, розроблення на наступні періоди та бюджетного процесу загалом. Визначено, що наразі не сформована система прозорості та доступної громадськості підзвітності по формуванню та використанню публічних фінансів. Результати дослідження можуть бути підставою для розроблення заходів щодо підвищення рівня транспарентності державних органів влади України, адже згідно з проведеним дослідженням високий рівень транспарентності стає основою для підтримки влади зі сторони населення при умові, що влада не зловживає своїми повноваженнями, або навпаки поштовхом для активної участі громадськості у політично-економічному житті держави з метою поліпшення влади або її зміни. За результатами дослідження запропоновано перелік заходів, яким варто приділити пріоритетну увагу.

***Ключові слова:** транспарентність, державний бюджет, бюджетний процес, індекс відкритості бюджету, OpenBudget.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-20

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Явище транспарентності влади займає вагомe місце при політичній та економічній діяльності розвинутих країн світу, адже підзвітність громадськості є однією із основ демократичного устрою. Інститут державної влади у сучасному світі знаходиться під значним знаком запитання зі сторони суспільства. І не лише якість його наповнення, а часто постає запитання про його тип, у суспільстві лунають лозунги, що демократія не дозволяє нашій державі досягти економічного зростання, Україні потрібен справжній авторитарний лідер.

Розчарування населення інститутами влади відбувається не тільки в Україні, а й у всьому світі та полягає в тому, що традиційні політичні інститути і структура представницької демократії не відповідають потребам і очікуванням сучасних громадян. В останні роки спостерігаються значні громадянські протести проти корупції в усьому світі, особливо в країнах із середнім рівнем доходу. Такі масові заворушення дають можливість припустити, що зловживання влади і недостатня підзвітність в використанні державних коштів є одними з ключових причин невдоволення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

З аналізу наукових робіт вітчизняних дослідників з приводу транспарентності публічних фінансів України вдалося виявити досить незначний ступінь розкриття даного питання. У свою чергу саме поняття транспарентності досить часто зустрічається у вітчизняних дослідників та розкривається з різних сторін, зокрема у правовому полі, а також з точки зору розкриття сутності даного поняття та застосування його у зарубіжній практиці, тощо.

З поміж робіт, присвячених дослідженню проблеми транспарентності з правової точки зору варто виокремити роботи Коржа І., який досліджує питання відкритості і прозорості у діяльності органів як державної влади так і місцевого самоврядування з позиції надання доступу громадськості до відкритих даних [1]. Наливайко Л. та Романов М. у спільній роботі досліджують категорію транспарентності, її ознаки як конституційного принципу та перспективи впровадження даного принципу законодавства України [2]. Семчик О. досліджує транспарентність з точки зору здійснення публічної фінансової діяльності через призму партисипативності у сфері публічного управління. [3] Також ряд дослідників вивчають значення транспарентності у сфері публічних фінансів та органів публічної влади з точки зору політології. Зокрема Горбата Л. П. охарактеризувала сутнісні характеристики принципу інформаційної відкритості діяльності органів публічної влади у своїй роботі [4]. Вона подала характеристики відкритості з позицій психології, соціології та політології. У роботі Мосора Л. С. було розглянуто транспарентність саме державної служби загалом. Було здійснено порівняння наукових категорій відкритості, прозорості та транспарентності [5]. Ткач І. В. та Терещук Г. у своїх роботах розглянули зарубіжний досвід та практику забезпечення принципів транспарентності в діяльності органів публічної влади, визначаючи при цьому вагомість транспарентності і необхідність її закріплення у правовому полі [6, 7]. В роботі Тихомирової Є.Б. здійснюється аналіз методики, яку використовує державний департамент США щодо оцінювання транспарентності бюджетних відносин тих країн, яким надається фінансова допомога, зокрема України та зазначаючи можливі напрями покращення фіскальної прозорості в країні [8]. Суровцева І. Ю. та Ніколаєва В. І. у спільній роботі розглядають сучасні підходи до визначення поняття транспарентності та здійснюють аналіз становлення інформаційної прозорості як глобальної та невід'ємної вимоги розвитку виконавчих органів влади [9].

Водночас дослідження транспарентності власне у сфері публічних фінансів є вкрай обмеженими. Серед них варто виокремити дослідження Соломіної Г.В., Гавриш О.С. та Махницької О.В. щодо транспарентності бюджетного механізму та зроблено акцент на застосуванні онлайн-ресурсів для належного розкриття інформації бюджетного процесу [10]. В роботі Латковського П. зроблено акцент на тому, що транспарентність бюджету є невід'ємною складовою безпеки держави, оскільки прозорість використання бюджетних коштів є одним із інструментів подолання як фінансової кризи так і корупції в країні [11]. В дослідженні, проведеному Іголкіним І.В. визначено вплив транспарентності бюджетних відносин на підвищення ефективності використання публічних фінансів, в тому числі на вартість державних запозичень, та ефективність державних витрат на обслуговування державного боргу [12].

На актуальність здійснення досліджень в даній сфері також вказує значна увага, що приділяється питанню транспарентності з боку фахівців Міжнародного Валютного фонду, які активно вивчають цю проблему [13]. Водночас, враховуючи постійні зміни, що відбуваються в сфері публічних фінансів, здійснення ряду кроків з боку органів державної влади, спрямованих на підвищення прозорості щодо формування та витрачання бюджетних коштів, а також недостатньо високий рівень транспарентності, що існує на сьогодні, дослідження в даній сфері варто продовжувати.

Метою статті є визначення сучасного стану транспарентності формування та використання публічних фінансів України на макроекономічному рівні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дедалі більше нерівність за останні десятиліття викликає сумніви в здатності Урядів реагувати на сучасні проблеми. Можливість того, що він здебільшого слугує інтересам лише привілейованої еліти стали причиною популістських протестів 2016-2017 рр., спрямованих проти істеблішменту. Замість того щоб вирішувати ці основні проблеми, багато Урядів посилюють контроль над громадянським суспільством, що ще більше загрожує їхній легітимності. Однак до намірів нинішніх Урядів не належать плани щодо зменшення корупції та задоволення потреб людей, що провокує невдоволення громадян. Громадяни багатьох країн бажають знати, чим займаються Уряд і бажають мати більше можливостей впливати на процеси прийняття і виконання рішень. Вони більше не бажають залишатися байдужими і лише спостерігати за тим, як їх керівники приймають рішення щодо формування та використання публічних фінансів без громадянського контролю або участі.

У сучасній ситуації пандемії коронавірусу актуальність підзвітності влади розкривається з нових сторін. Якщо раніше у багатьох містах світу на вулиці виходили протестуючі, вимагаючи від своїх Урядів більш якісних послуг і більшої підзвітності, то зараз громадяни ізольовані в своїх будинках і змушені триматися подалі один від одного, використовуючи соціальні мережі та інші засоби для спілкування з державними чиновниками.

Бюджети відіграють провідну роль в ухваленні Урядом заходів по боротьбі з цим вірусом і його наслідками. Лідери повинні приділяти особливу увагу потребам малозабезпечених, які особливо вразливі перед руйнівними ударами COVID-19 по охороні здоров'я і економіці. Для вирішення цих безпрецедентних завдань Уряд повинен швидко змінити пріоритети і скоригувати політику оподаткування і витрат. Поспішність дій може послужити спокусою для деяких лідерів відмовитися від інформування і залучення громадськості до участі у вживаних ними кроках. Незважаючи на те, що криза диктує швидкі і рішучі дії, він, тим не менше, вимагає чесності, прозорості, залучення і, зрештою, суспільної довіри.

Уряд України не має систем підзвітності та політики, щоб зробити свої бюджети повністю відкритими для громадськості. Прогалини в прозорості бюджету існують протягом усього бюджетного циклу, особливо у тому, як Уряд оприлюднює зміни в бюджетах в ході їх виконання. Ці недоліки поглиблюються слабким наглядом з боку законодавчих органів та ревізорів і обмеженими можливостями для участі громадськості. У міру збільшення витрат на боротьбу з пандемією, є небезпека, що Уряд не в повному обсязі витрачає виділені кошти і не пояснює відхилення від них. Примітно, що недоосвоєння бюджетних коштів на вакцинацію особливо велике, ці та інші недоліки, ймовірно, посиляться в умовах нинішньої кризи, якраз в той час, коли Уряди повинні уникати нецільового використання коштів і неефективності, які послаблюють попередні заходи по боротьбі з лихом.

Саме тому підвищення рівня транспарентності органів державної влади перед суспільством дозволяє з боку останнього долучитися до процесу розподілу фінансових ресурсів на необхідні сфери життя населення, здійснювати контроль за сумлінним виконанням Урядом його обов'язків та своєчасно вимагати покарання для осіб, які діють всупереч суспільним інтересам заради підвищення власних статків.

Огляд відкритості бюджету [14] є єдиною незалежним, регулярним і порівняльним аналізом прозорості, участі та контролю бюджету суспільства в усьому світі. Інші оцінки державних фінансів в основному покладаються на самостійне надання відомостей держави, але огляд відкритості бюджету здійснюється незалежними дослідниками, які проживають в кожній з досліджуваних країн, які проводять аналіз, відповідаючи на 140 питань по факту, і результати розглядаються анонімним експертом. Уряди всіх країн також запрошуються проаналізувати і прокоментувати результати, а також вони мають можливість вносити свої зауваження та пропозиції. Велика частина питань розглядає обсяг бюджетної інформації, який доступний громадськості в восьми ключових бюджетних документах. На підставі відповідей на 109 питань, кожна країна отримує оцінку від 0 до 100 балів в Індексі відкритості бюджету (далі – ІВБ) – зіставний показник прозорості бюджету. Дане дослідження проводиться кожні два-три роки.

Україна стала учасником Дослідження відкритості бюджету у 2008 році та посіла 25 місце у рейтингу, але надалі із збільшенням кількості країн-учасників до 100 відбулось пониження до 51 місця у 2015 році (рис.1). Проте з 2017 року відбувається поступове зростання у загальному рейтингу до 27 місця, що у цілому досить гарний результат з урахуванням оцінки відкритості українського бюджету.

Щодо положення України та її ступеня відкритості бюджету, то станом на 2019 рік індекс відкритості бюджету України становить 63/100, що свідчить про представлення бюджетними органами суттєвої інформації для громадськості.

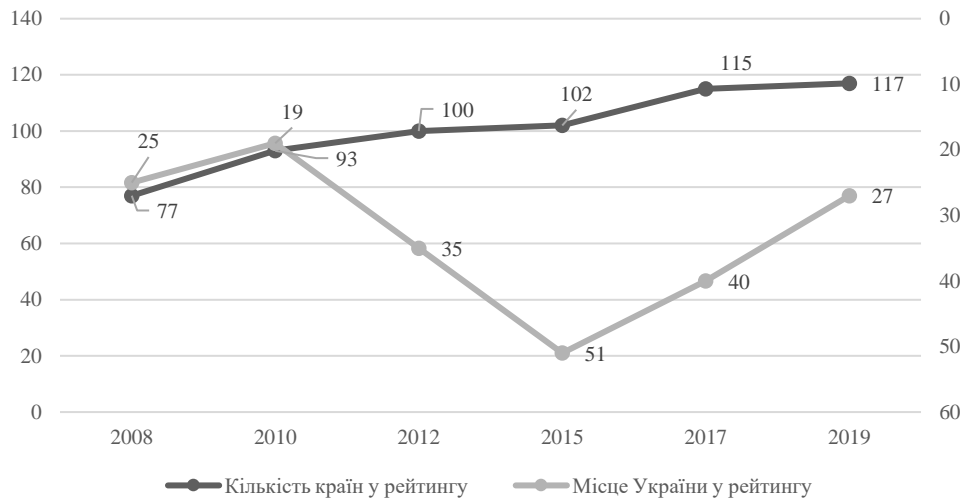

Рисунок 1 – Позиція України у рейтингу прозорості бюджету у порівнянні з кількістю учасників країн Міжнародного бюджетного партнерства
Джерело: складено авторами за даними [14]

З 2008 року, відколи почалося дослідження, значення загального індексу прозорості бюджету зазнавало істотних змін. В 2010 оцінка ІВБ України зросла з 55 у 2008 році до 62. Це сталося в великій мірі через те, що Україна почала публікувати більш повний Проект бюджету виконавчої влади, а також почала публікувати Поточні звіти про виконання бюджету і минулий аудит Річного звіту [14].

В 2012 році індекс відкритості знизився до 54 балів через зменшення обсягу опублікованої інформації в проєкті бюджету, звіті про виконання бюджету та річному звіті.

2015 рік став найгіршим роком щодо стану прозорості бюджету, оскільки ІВБ склав лише 46/100, що свідчить про надання Урядом країни обмеженої інформації про бюджет. Причинами такого результату є не опубліковані громадянський бюджет і

піврічний звіт, а також недостатня інформативність аудиторського звіту, який містить лише мінімальні відомості про бюджет.

В 2017 році відбулися перші позитивні зміни, зокрема публікація громадянського бюджету, покращення якості аудиторського звіту та збільшення обсягу інформації в проекті бюджету. Це призвело до зростання індексу відкритості бюджету до 54. В 2019 році дана тенденція продовжилася, та ІВБ зріс до 63. За два роки Україна підвищила рівень доступу до бюджетної інформації за допомогою збільшення даних, представлених в Бюджетній пропозиції виконавчої влади.

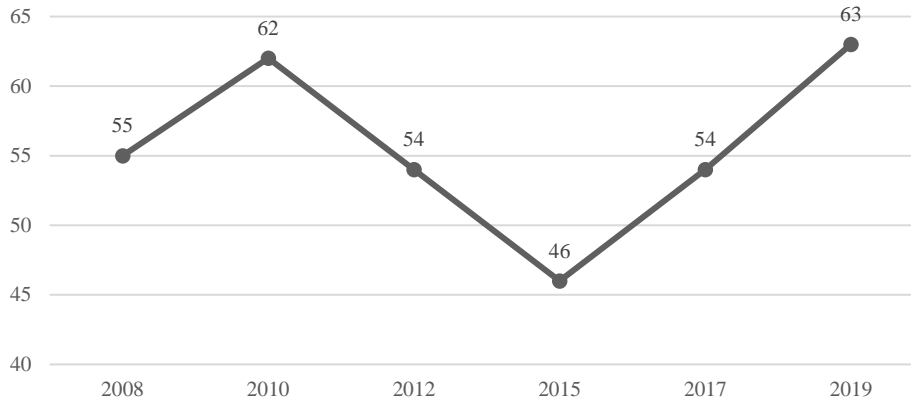

Рисунок 2 – Інтегральна оцінка прозорості бюджету України за 2008 – 2019 роки
Джерело: складено авторами за даними [14]

Далі детальніше розглянемо кожен з восьми основних документів, які аналізуються в процесі оцінки відкритості бюджету.

Перший з восьми основних аналізованих документів – це попередній проект бюджету. Він встановлює загальні параметри, які визначатимуть наступний бюджет Уряду. Протягом аналізованих років в Україні щорічно опубліковувалася попередній проект бюджету, але даний документ не містить широкого опису макроекономічної і фінансової ситуації. В загальному вигляді документ містить основні показники податково-фінансової політики країни до подачі проекту бюджету; коротко викладає економічний прогноз Уряду, відомості за очікуваними доходами, видатками та заборгованості.

Другим індикатором аналізу прозорості бюджету є проект бюджету виконавчої влади. Він є найбільш важливим інструментом в політиці Уряду та представляє те, яким чином Уряд планує збільшити доходи, і куди виділяються ці кошти, в результаті чого політичні цілі перетворюються в конкретні дії. Протягом дев'яти досліджуваних років проект бюджету аналогічно видавався з детально викладеними джерелами доходів, асигнуваннями міністерствам, запропонованими змінами політики і іншою інформацією, яка є важливою для розуміння податково-фінансової ситуації в країні. В 2019 році оцінка змісту даного документу склала 61/100, що є високим рівнем інформаційності.

Затверджений бюджет має статус закону країни і забезпечує базову інформацію для різного роду бюджетних досліджень, проведених протягом бюджетного року. У загальних рисах, затверджений бюджет повинен надавати громадськості дані, які вона може використовувати для оцінки заявлених пріоритетів державної політики Уряду і мати підзвітний перед громадянами Уряд. В Україні щорічно видається затверджений бюджет. З 2010 року повнота та доступність наданої в ньому інформації збільшилась з середнього класу до високого та в 2019 році склала 89/100.

Для представлення планів Уряду для всіх громадян необхідно розробити спеціальний проект бюджету, який буде легко сприйматися людьми не знайомими з

бюджетним процесом. Даний проєкт бюджету називається громадським. До 2017 року в Україні громадський бюджет не видавався, що сприяло зниженню загального індексу прозорості бюджету. Починаючи з 2017 року документ видається та має високий клас якості інформації з оцінкою 75/100 у 2019 році.

Поточні звіти про виконання бюджету є важливим індикатором прозорості та дають уявлення про результати виконання бюджету протягом бюджетного року. Вони передбачають порівняння з цифрами затвердженого бюджету, і тим самим можуть сприяти коректуванням. Зазвичай поточні звіти включають інформацію про фактичні надходження, фактичні витрати і заборгованості, накопиченої в різні проміжки часу, та видаються щоквартально або щомісяця. В Україні складаються повні поточні звіти про виконання бюджету, які мають найвищу оцінку серед усіх інших необхідних документів – 93/100 у 2019 році.

Піврічний звіт містить всебічний огляд результатів виконання бюджету до середини бюджетного року і відображає будь-які зміни в економічних припущеннях, які впливають на затверджену бюджетну політику. Інформація в даному звіті дозволяє Уряду, законодавчій владі та громадськості визначити доцільність виконання коригувань щодо доходів, витрат або запозичень на решту бюджетного року. В Україні піврічний звіт складався до 2012 року, проте для громадськості він був недоступним. Починаючи з 2013 року даний документ не розроблявся взагалі, що вплинуло на погіршення загальної оцінки прозорості бюджету. Саме тому однією з головних рекомендацій представників Міжнародного Бюджетного Партнерства вже багато років залишається розробка та публікація піврічного звіту на Інтернет-ресурсах.

У Річному звіті порівняно фактичне виконання бюджету з Затвердженим бюджетом. Річний звіт може інформувати розробників стратегії про податкову політику, боргові вимоги і основні пріоритетні статті витрат, що дозволяє виконати коригування на найближчі бюджетні роки. В Україні складається Річний звіт, але він далеко не повний. Наприклад, в даний звіт не включено відхилення між затвердженими та фактичними витратами, а також інформація по нефінансові дані. Тим не менш, якість інформації класифікується як висока та в 2019 році має оцінку 76/100.

Останнім восьмим документом, який є індикатором прозорості бюджету є аудиторський звіт. Аудиторський звіт є оцінкою рахунків Уряду вищим органом фінансового контролю країни. У ньому повідомляється інформація про збільшення Урядом доходів, про витрачання державних доходів відповідно до офіційно прийнятого бюджету, а також надаються відомості про збалансованість та точність бухгалтерського обліку Уряду та про існування проблем в галузі управління державними коштами. В Україні складається Аудиторський звіт, який в достатній мірі є вичерпним. Однак в ньому не повідомляється про кроки, що робляться органами виконавчої влади для виконання наданих рекомендацій.

Отже, за дев'ять років, відколи Україна приймає участь у дослідженні, країна змогла досягти позитивних зрушень у сфері прозорості бюджету та доступності бюджетної інформації для громадян. Зокрема, підвищилася повнота прийнятого бюджету та річного звіту; з 2017 року відбувається публікація громадського бюджету [15]; збільшився обсяг інформації, представлений в бюджетній пропозиції виконавчої влади; покращилася якість аудиторського звіту [14].

Незважаючи на позитивні зміни, все ще залишаються напрями для доопрацювання, наприклад складання та публікація на онлайн-порталах піврічного звіту, який наразі є єдиним документом, повністю відсутнім в аналізі. Також необхідно підвищити повноту попереднього бюджетного заяви, надавши: додаткову інформацію про політику і пріоритети щодо надходжень на майбутній бюджетний рік; оцінки, пов'язані з державними позиками і боргами; і багаторічні прогнози витрат.

Також важливою проблемою є недостатній рівень участі громадськості в формуванні бюджету. З метою оцінки участі громадськості огляд по відкритості бюджету оцінює діапазон можливостей участі громадськості в бюджетних процесах,

що надається Урядом. Такі можливості повинні надаватися виконавчою владою, законодавчим органом і головним контрольним органом протягом усього бюджетного циклу. Як ми можемо бачити з графіку, громадяни України мають мало можливостей для участі у бюджетному процесі.

Виконавча влада України створила консультації з громадськістю в процесі складання бюджету та електронні консультації в ході виконання бюджету, але для подальшого розширення участі громадськості в бюджетному процесі слід також приділити пріоритетну увагу наступним заходам:

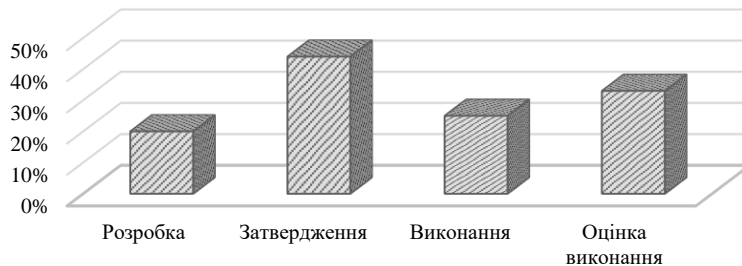

Рисунок 3 – Рівень участі громадськості у формуванні бюджету на різних стадіях бюджетного процесу станом на 2019 р.

Джерело: складено авторами за даними [8]

– розширенню механізмів розробки бюджету, що дозволить залучити будь-яку організацію громадянського суспільства або представника громадськості, які бажають взяти в ній участь;

– активній взаємодії з соціально вразливими групами населення і меншинами безпосередньо або через їх представників громадянського суспільства.

Парламент України запровадив публічні слухання, пов'язані з затвердженням річного бюджету, але також повинен приділити першочергову увагу наступним заходам:

– дозволити будь-якому представникові громадськості або організації громадянського суспільства виступати в ході слухань за пропозицією про бюджет до його затвердження;

– дозволити представникам громадськості або організацій громадянського суспільства виступати в ході слухань з аудиторського звіту.

Рахункова палата України створила механізми для надання допомоги вищому контрольному органу в розробці його програми аудиту. З метою розширення участі громадськості в бюджетному процесі вона повинна створити офіційні механізми, за допомогою яких громадськість зможе сприяти проведенню відповідних аудиторських перевірок.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що відкритість бюджетного процесу державних органів влади України щорічно зазнає якісних змін і поступово, дотримуючись загальносвітових тенденцій, стає все більш доступною для населення як з перспективи підзвітності, тобто розкриття результатів бюджетної діяльності органів влади, так і зі сторони залучення представників громадськості до участі у формуванні державної бюджетної політики так і опосередкованого контролю за її виконанням.

Беручи до уваги результати попередніх досліджень щодо прозорості публічних фінансів на місцевому рівні [16], можна відзначити значно вищий рівень прозорості на макроекономічному рівні, що вимагає зміни політики саме на

рівні органів місцевого самоврядування, особливо враховуючи ту ситуацію, що в результаті адміністративно-територіальної реформи та фінансової децентралізації роль останніх стає все більш вагомим у використанні бюджетних коштів.

В Україні на сьогодні дуже слабо розвинутий інститут контролю з боку громадськості, який створює запит на відкритість влади і може контролювати процеси використання публічних фінансів та у випадку неправомірного використання бюджетних ресурсів може впливати на усунення представників влади від виконання своїх повноважень. У середовищі з високим рівнем розвитку зазначеного інституту влада змушена діяти максимально у правовій сфері та з максимальною відкритістю, що формує довіру з боку громадян. В Україні інститут громадянськості знаходиться на етапі формування та розвитку, а демократичні інститути не мають повної незалежності та повноти влади, а також підтримки населення, в такому випадку представники влади приховують свої неправомірні дії не надаючи повної і доступної звітності про бюджетний процес, що створює певний інформаційний вакуум для формування громадських протестів з метою усунення корупційних чиновників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Корж І.Ф. Право на відкриті дані – як право приватного характеру. *Інформація і право*. 2019. № 1(28). С.19-28.
2. Наливайко Л., Романов М. Поняття та ознаки транспарентності в контексті євроінтеграції. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. № 5 (21). С. 27-29.
3. Семчик О.О. Транспарентність як принцип публічної фінансової діяльності в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. 3. С. 30-40.
4. Горбата Л. П. Інформаційна відкритість як принцип діяльності органів публічної влади. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 125-130.
5. Мосора Л.С. Відкритість як критерій оцінки якості функціонування державної служби. *Молодий вчений*. 2018. № 1(53). С. 464-467.
6. Ткач І. В. Зарубіжний досвід дотримання принципів прозорості та відкритості в діяльності органів публічної влади. *Наукові праці. Державне управління*. 2017. Випуск 293. Том 305. С. 44-50.
7. Терещук Г. Зарубіжна практика забезпечення принципу транспарентності в діяльності публічної адміністрації. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 3(19). С. 65-70.
8. Тихомирова Є.Б. Транспарентність бюджету України: методика оцінки держдепартаменту США та міжнародного бюджетного партнерства. *Міжнародні відносини Серія «Політичні науки»* Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2502/2232 (Дата звернення 15.09.2020)
9. Суровцева І. Ю., Николаєва В. І. Транспарентність управлінських структур: шляхи інформаційної прозорості. *Менеджер*. 2016. № 1 (70). С. 55-61.
10. Соломіна Г.В., Гавриш О.С., Махницький О.В. Забезпечення транспарентності бюджетного механізму в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2018. № 1 (38). С. 24-29.
11. Латковський П. Принцип транспарентності бюджету як важлива складова безпеки держави. *Юридичний вісник*. 2019. № 3. С. 56-62. DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.938>
12. Іголкін І.В. Роль транспарентності бюджетних відносин у системі управління державними фінансами. *Наукові праці НДФІ*/ 2016. № 1 (7). С. 50 – 67
13. Beetsma R.M.W.J., Debrun X., Sloof R. The Political Economy of Fiscal Transparency and Independent Fiscal Councils. *IMF Working Paper*. 2017. WP17/195. 48 p. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2017/09/01/The-Political-Economy-of-Fiscal-Transparency-and-Independent-Fiscal-Councils-45146>
14. Open Budget Survey Reports. URL: <https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/reports> (дата звернення: 8.09.2020)
15. Open Budget – Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 18.09.2020)
16. Shkolnyk I., Melnik T., Havrysh Y., Ivanchenko A. Transparency of local finances of Ukraine. *Public and Municipal Finance*. 2019. Vol. 8. Issue 1. P. 73-82.

REFERENCES

1. Korzh, I.F. (2019). Pravo na vidkryti dani – yak pravo pryvatnoho kharakteru. [The right to open data as a private law]. *Informatsiia i parvo - Information and law*. 1(28), 19-28 [in Ukraine].
2. Nalyvaiko, L., Romanov, M. (2016). Poniattia ta oznaky transparentnosti v konteksti yevrointehratsii. [Concepts and signs of transparency in the context of European integration]. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 5 (21), 27-29 [in Ukraine].
3. Semchik, O.O. (2017). Transparentnist yak pryntsyv publichnoi finansovoi diialnosti v Ukraini. [Transparency as a principle of public financial activity in Ukraine.] *Visnyk Chernivetskoho fakultetu Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademii» - Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University «Odessa Law Academy»*. 3. 30-40 [in Ukraine].

4. Gorbata, L. P. (2018). Informatsiina vidkrytist yak pryntsyyp diialnosti orhaniv publichnoi vlady. [Informational openness as a principle of public administration]. *Investytsii: praktyka ta dosvid - Investments: practice and experience*. 3. 125–130 [in Ukrainian].
5. Mosora, L.S. (2018). Vidkrytist yak kryterii otsinky yakosti funktsionuvannya derzhavnoi sluzhby. [Openness as a quality criterion functioning of the public service]. *Molodyi vchenyi - Young scientist*. 1(53). 464–467 [in Ukrainian].
6. Tkach, I. V. (2017). Zarubizhnyi dosvid dotrymannya pryntsyypiv prozorosti ta vidkrytosti v diialnosti orhaniv publichnoi vlady. [International experience of compliance with the principle of transparency and openness in activity of public authorities]. *Naukovi pratsi. Derzhavne upravlinnia - Scientific works. Governance*. 293. Tom 305. 44–50 [in Ukrainian].
7. Tereshchuk, H. (2019). Zarubizhna praktyka zabezpechennia pryntsyypu transparentnosti v diialnosti publichnoi administratsii. [Foreign practice providing of the transparency principle in public administration activities]. *Aktualni problemy pravoznavstva - Actual problems of jurisprudence*. 3 (19). 65–70 [in Ukrainian].
8. Tykhomyrova, Ye. B. (2015). Transparentnist' byudzhetu Ukrainy: metodyky ocinky Derzhdepartamentu SSHa ta mizhnarodnoho byudzhetnoho partnerstva [Transparency of budget of Ukraine: the US State Department and the international budget partnership methodology for assessing]. *Mizhnarodni vidnosyny. Seriya: politychni nauky - International relations. Series: Political science*. 5. Retrieved from http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2502/2232 [in Ukrainian].
9. Surovtseva, I. Yu., Nykolaieva, V. I. (2016). Transparentnist upravlinskykh struktur: shliakhy informatsiinoi prozorosti. [Transparency of management structures: ways of information transparency.] *Menedzher - Manager*. 1(70). 55–61 [in Ukrainian].
10. Solomina, H.V., Havrysh, O.S., Makhnytskyi, A.V. (2018). Zabezpechennia transparentnosti biudzhetho mekhanizmu v Ukraini. [Ensuring the transparency of the budgetary process in Ukraine.] *Stalyi rozvytok ekonomiky - Sustainable economic development*. 1 (38). 24-29 [in Ukrainian].
11. Latkovskyi, P. (2019). Pryntsyyp transparentnosti biudzhethu yak vazhlyva skladova bezpeky derzhavy. [The principle of budget transparency as an essential component of the national security]. *Yurydychnyi visnyk - Law Herald*. 3. 56-62. DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.938> [in Ukrainian]
12. Iholkin, I.V. (2016) Rol transparentnosti biudzhethnykh vidnosyn u systemi upravlinnia derzhavnymy finansamy. [The role of budget relations transparency in the public finance management system]. *Naukovi pratsi NDFI - RFI Scientific Papers*. 1 (7). 50-67 [in Ukrainian].
13. Beetsma, R.M.W.J., Debrun, X., Sloof, R. The Political Economy of Fiscal Transparency and Independent Fiscal Councils. IMF Working Paper. 2017. WP17/195. 48 p. Retrieved from: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2017/09/01/The-Political-Economy-of-Fiscal-Transparency-and-Independent-Fiscal-Councils-45146>
14. Open Budget Survey Reports. Retrieved from: <https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/reports>
15. Open Budget – State web portal of the budget for citizens. Retrieved from: <https://openbudget.gov.ua/>
16. Shkolnyk, I., Melnik, T., Havrysh, Y., Ivanchenko, A. (2019). Transparency of local finances of Ukraine. *Public and Municipal Finance*. Vol. 8. Issue 1. P. 73-82.

SUMMARY

Shkolnyk I., Miroshnichenko O., Havrysh Yu., Ivanchenko A. Current state of transparency of public finances of Ukraine.

Transparency in public finances is one of the main features of a mature democratic society, as well as one of the main tools for reducing corruption in the country. The level of transparency in the formation and use of budget funds at the state and local levels affects the effectiveness of financial policy in the country. Therefore, the purpose of the study is to determine the current state of transparency in the formation of the state budget of Ukraine. The article conducted a comprehensive study of the level of transparency of public finances at the macro level. The dynamics of changes in the qualitative level of transparency of legislative and executive bodies during the period of Ukraine's participation in the international organization of monitoring the publicity of the government before the public is analyzed. In particular, the authors analyzed the dynamics of the budget openness index in comparison with other countries and the integrated assessment of budget transparency for the period from 2008 to 2019. In addition, the level of public participation in budget formation at different stages of the budget process was studied. There is a positive trend of improving the level of openness of public authorities in Ukraine in the formation and use of public finances. This, in turn, is part of a global trend. The article presents a description of the main documents that serve as indicators of informing the public about the state of the budget, the level of its implementation, the formation of the budget for future periods and the budget process in general. It is determined that the system of transparent and accessible public accountability for the formation and use of public finances has not been formed yet. The results of the study can be the basis for developing measures to increase the level of transparency of public authorities in Ukraine. According to the study, a high level of transparency becomes the basis for public support for the government, provided that the government does not abuse its powers, or conversely becomes an incentive for active public participation in political and economic life to improve or change government. According to the results of the research, a system of measures of priority importance is proposed.

Keywords: transparency, state budget, budget process, budget openness index, OpenBudget.